

Оксана Шелевер
кандидат педагогічних наук, доцент
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород (Україна)

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я ВИХОВАНЦІВ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

Найважливіша цінність суспільства – життя і здоров'я людини. На жаль, несприятливі соціально-економічні умови сучасної України, важка екологічна ситуація, інформаційне перенасичення й інтенсифікація навчального процесу зумовлюють погіршення здоров'я дітей та учнівської молоді. Про це свідчать матеріали засобів масової інформації, а також статистичні дані [4, с.10].

Проблема збереження та зміцнення здоров'я вихованців закладів інтернатного типу є надзвичайно актуальною. Незважаючи на значний період реформування системи освіти, це питання потребує подальшого вивчення.

Здоров'я дитини вже давно означає значно більше, ніж просто дотримання санітарно-гігієнічних вимог навчання, організація здорового шкільного харчування, медичний огляд, фізичне виховання та літній відпочинок. Від того, якими виростуть сьогоднішні вихованці, залежить наше майбутнє, зокрема й доля країни. Тому одним з основних завдань сучасної школи є виховання освіченої, високоморальної, гармонійно розвиненої, здорової особистості, здатної до самореалізації.

Вихованець інтернатного закладу – це особистість із значно більш високим рівнем тривожності і, як наслідок, невпевненості в собі, імпульсивності та агресивності, значної відчуженості від суспільно прийнятої системи цінностей і соціально корисного спілкування [4, с.142].

Дослідження М.С. Дмитренко свідчать, що вихованці закладів інтернатного типу характеризуються нестійкою самооцінкою, відчуттям малоцінності своєї особистості, у них досить часто розвивається комплекс неповноцінності. У більшості дітей відсутній позитивний досвід ставлення до здоров'я, несформовані уявлення про способи його збереження

та модель поведінки, яка б сприяла збереженню здоров'я та його зміцненню [3, с. 143].

Ми вважаємо, що позицію творця свого здоров'я необхідно формувати у людини вже з дитячих років, долати вузькоспеціалізовані підходи в організації оздоровчої діяльності та залучати до цього процесу всіх учасників навчально-виховної діяльності (вчителів, вихователів, медичних працівників, психолога, соціального педагога).

Важливо також враховувати вікову динаміку ставлення дитини до свого здоров'я. Можна виділити декілька важливих аспектів цієї проблеми у молодших школярів.

По-перше, у молодшому шкільному віці з'являються нові фактори, які суттєво змінюють ставлення дитини до свого здоров'я. З перших днів перебування у закладах інтернатного типу змінюється характер спілкування дитини з дорослими. Це відбувається насамперед тому, що з'являються нові дорослі, які починають впливати як на зміну характеру педагогічного спілкування, так і на розвиток всіх сторін особистості дитини.

В цей період розвитку стає більш значимим факт усвідомлення дитиною важливості здоров'я для успішного освоєння нової і цікавої для неї навчальної діяльності. Всі вимоги режиму дня, медичні та гігієнічні аспекти організації навчальної діяльності стають однією з центральних тем змісту спілкування дитини і дорослого.

Психологи відзначають, що в перші місяці шкільного життя одним з найважливіших мотивів поведінки дитини стає бажання зайняти статус «справжнього» учня. Це означає, що дитина ще до початку шкільного навчання або в перші його дні знайомиться з певним еталоном учня, до якого починає прагнути всіма своїми діями і вчинками.

На нашу думку, педагогічне спілкування, в якому формується цей еталон, буде не повне, якщо в своєму змісті не має такого аспекту, як ставлення до здоров'я. Про недооцінку цієї сторони змісту педагогічного спілкування прямо або опосередковано свідчать дані про погіршення загального стану здоров'я вихованців після їх вступу до школи.

Другий, не менш важливий аспект проблеми ставлення дитини до свого здоров'я, пов'язаний із зміною ролі окремих

дорослих у формуванні особистості і самосвідомості дитини у зв'язку із початком систематичного навчання. Досвід роботи підтверджує раніше встановлену у дослідженнях закономірність: для молодшого школяра статус вчителя наближений до статусу одного з батьків (найбільш любимого дитиною), а часто і перевершує його.

У зв'язку з цим ставлення молодшого школяра до свого здоров'я і його оцінка починають визначатися тими характеристиками, які включаються у зміст його спілкування з вчителем. Тому вчитель не тільки виконує певні медичні, фізіологічні, психологічні рекомендації, але і демонструє своє особисте ставлення до них, створює оптимальні можливості для сприятливого процесу розвитку дитини.

У молодшому шкільному віці діти починають активно освоювати різні види діяльності: займатися спортом, музикою, відвідувати різні гуртки за інтересами. Це також ставить певні вимоги до здоров'я дитини. Педагогічне спілкування у своєму змісті починає активно відображати теми здоров'я, ставлення до нього як до необхідної умови засвоєння декількох нових сфер активності.

На даний час в закладах інтернатного типу існує чимало предметів, які орієнтовані на вивчення тих чи інших аспектів культури здоров'я. Проте їх викладання носить фрагментарно-інформаційний характер і не дає цілісних уявлень про культуру здоров'я й здоровий спосіб життя. «На всіх етапах освіти у підростаючого покоління не формується мотивація на збереження й удосконалення здоров'я, бажання й прагнення бути здоровішим у молоді не виховується [2, с. 186]. До істотних наслідків такої ситуації слід віднести не тільки поглиблення й загострення проблеми здоров'я, але й ріст девіацій поведінки, які часто проявляються саме у вихованців інтернатних закладів.

Тому важливим напрямком освітньої стратегії закладів інтернатного типу має бути науково обгрунтована, експериментально перевірена система знань про здоров'я та способи його збереження та зміцнення.

Також необхідно ввести найефективніші технології формування здоров'язбереження на рівні особистості. Це досить

складний процес діяльнісного збереження та зміцнення здоров'я, спрямований на перетворення інтелектуальної та емоційної сфер особистості, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я на основі знань про здоров'я, навичок його збереження та усвідомлення особистої відповідальності за власне здоров'я.

Серед існуючих освітніх технологій виокремлюють наступні:

1) здоров'язбережувальні – технології, які створюють безпечні умови для перебування, навчання, праці в школі, а також ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуально-психологічних та гігієнічних норм), відповідність навчального навантаження можливостям дитини;

2) оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія);

3) технології навчання здоров'ю – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання;

4) виховання культури здоров'я – технології виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації здорового способу життя, підвищенню відповідальності за власне здоров'я [1, с.1-6].

Отже, формування ставлення вихованців до здоров'я у закладах інтернатного типу має бути цілеспрямованим, системним, гармонійним, сприяти розвитку всіх складових здоров'я. Воно не повинно зводитися тільки до інформування з питань збереження здоров'я, а має передбачати формування стійкої мотивації щодо здорового способу життя, застосування педагогічних технологій, спрямованих на забезпечення

усвідомлення вихованцями здоров'я, як найвищої людської цінності.

Література

1.Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / О.Ващенко, С.Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – №8. С.1-6.

2.Гаврилюк В.В. Социальное пространство здоровья и национальная безопасность / В.В. Гаврилюк, В.М. Чимаров // Безопасность Евразии. – 2002. – №4. – С. 186-201.

3.Дмитренко М.С. Системний підхід до вирішення проблеми збереження і зміцнення здоров'я учнів школи-інтернату / М.С. Дмитренко, Н.О. Зеленська // Таврійський вісник освіти. – 2011. – №1. – С. 141-143.

4.Іонова О.М. Здоров'язберігаюча діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу: теоретичні та практичні аспекти [колективна монографія] / О.М. Іонова, Р.І. Черновол-Ткаченко, О.В. Гресь // Б-ка журн. «Управління школою». – 2016. – №4. – 144с.